

ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ ВИПУСКУ ТА РОЗМІЩЕННЯ ІПОТЕЧНИХ ОБЛІГАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

У статті окреслено складові фінансового моніторингу випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку України. Запропоновано авторське визначення дефініцій „моніторинг” та „механізм фінансового моніторингу випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку”. Розроблено алгоритм випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку України.

Ключові слова: моніторин, фінансовий моніторинг, фінансові інструменти, іпотечні облігації.

In the article outlined constituents of the financial monitoring of issue and placing of mortgage bonds are at the financial market of Ukraine. Author determination of definitiy is offered „monitoring” but „ mechanism financial monitoring of issue and placing of bonds of mortgages at the financial market”. The algorithm of issue and placing of bonds of mortgages is developed at the financial market of Ukraine.

Keywords: monitorin, financial monitoring, financial instruments, bonds of mortgages.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Існуюча досі система регулювання світових фінансових систем вимагає покращення, оскільки саме вона забезпечує стимулювання, сигналізацію і заохочення до оптимізації використання дефіцитних ресурсів. У контексті зазначеного зростає потреба модернізації управління фінансовими ринками, посилення моніторингу та вдосконалення аналізу випуску та розміщення фінансових інструментів, а також вироблення стратегії і тактики розвитку ринків цінних паперів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання щодо проведення моніторингу діяльності підприємств розкриті у працях В.Єдронової [1], В. Галіцина [2], Д. Плісецького [3], С. Устенка [4] та В. Шатковської-Шморгай [5]. Віддаючи належне існуючим дослідженням та не применшуючи їх вагомості, варто акцентувати увагу на моніторингу випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку України.

Цілі статті: дослідження особливостей моніторингу випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку України, систематизація його елементів та розробка алгоритму прийняття рішення про випуск зазначених фінансових інструментів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Постійно існуючий попит на ліквідні та надійні фінансові інструменти зумовив виникнення похідних та гібридних цінних паперів, а також модифікації уже існуючих. Зокрема, для формування іпотечних відносин та розвитку іпотечного ринку у практику запроваджено іпотечні облігації та сертифікати.

Враховуючи значення фінансових ринків для реальної економіки, зростає необхідність моніторингу економічних процесів. Поняття „моніторинг” найчастіше визначається як спостереження за певними об'єктами. Однак, він сприяє дослідженню реальних процесів у економічній системі, своєчасному та якісному управлінню інформацією. Це складне і багатогранне явище, що вимагає конкретизації його змісту.

З метою уникнення інших аспектів прямолінійного тлумачення сутності моніторингу, акцентуємо увагу на найтиповіших дефініціях:

– моніторинг – комплексна система спостережень, збору, обробки, систематизації та аналізу інформації про стан економічного об'єкта, яка дає оцінку і прогнозує його зміни, розробляє обґрунтовані рекомендації щодо прийняття управлінських рішень [1, с. 5];

– моніторинг – безупинне спостереження за економічними (або будь-якими іншими) об'єктами, аналіз їх діяльності як складова частина управління [2, с. 15];

– моніторинг – спеціально організоване, систематичне спостереження за станом об'єктів, явищ, процесів з метою їх оцінки, контролю або прогнозування [3, с. 7];

– моніторинг – систематичний збір інформації, яка може бути використана для покращення прийняття рішень, а також опосередковано для інформування суспільства або прямо як інструмент зворотного зв'язку з метою реалізації проектів, оцінки програм та розробки політики [4, с. 102].

Загалом моніторинг – це інформаційно-координаційна система відстеження, оцінки, контролю та регулювання за будь-якими об'єктами, спрямована на підвищення їх функціонування та передбачення й прогнозування тенденцій майбутнього розвитку.

В Україні складовою системи спостереження за фінансовим ринком є моніторинг випуску та розміщення іпотечних облігацій, який полягає у

регулюванні зазначених операцій з іпотечними цінними паперами, обґрунтуванні ефективності їх використання для зміцнення фінансового потенціалу та економічної безпеки емітента. Відповідно, проявляється його інформаційний характер, що передбачає визначення реального стану суб'єкта емісії, дослідження особливостей його функціонування та аналіз іпотечних активів, виявлення структурних змін в результаті проведення випуску та розміщення іпотечних облігацій, визначення основних параметрів змін та наслідки їхнього впливу, прогнозування розвитку емітента у майбутньому.

Компонентою моніторингу фінансових відносин в Україні є фінансовий моніторинг, що проводиться двох рівнях. Зокрема, на першому – виокремлюються ті операції, котрі підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, тоді як на другому – здійснюється процес перевірки інформації щодо зв'язку фінансових операцій з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом. Крім того, його утворює певна сукупність взаємопов'язаних елементів (рис. 1), впорядкованих за певною схемою та відображених через свого роду механізм. Таким механізмом виступає механізм фінансового моніторингу випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку, що полягає у системі дій, відображеній певною цілісною моделлю, економіко-організаційних методів, прийомів та важелів впливу суб'єктів на об'єкт з метою забезпечення прозорого, законного та ефективного випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку та забезпечення фінансової безпеки емітента.

Незважаючи на розмежованість та секторну модель нагляду та регулювання фінансового сектору в Україні, постає необхідність модернізації моделі наглядових систем та поглиблення фінансового моніторингу економічних відносин. Цьому сприятимуть наступні заходи:

1) утворення єдиного мегарегулятора економічних відносин на прикладі Європейського центрального банку, Федерального відомства фінансового нагляду чи відокремленої наглядової установи, що діє у Естонії, Мальті та Угорщині. Це забезпечить стабільність фінансового ринку, усунення дублювання певних функцій наглядових органів, всеохоплюючий контроль за економічними взаємовідносинами на ринку, підвищення якості фінансового посередництва та ролі фінансового сектору у економічному розвитку України.

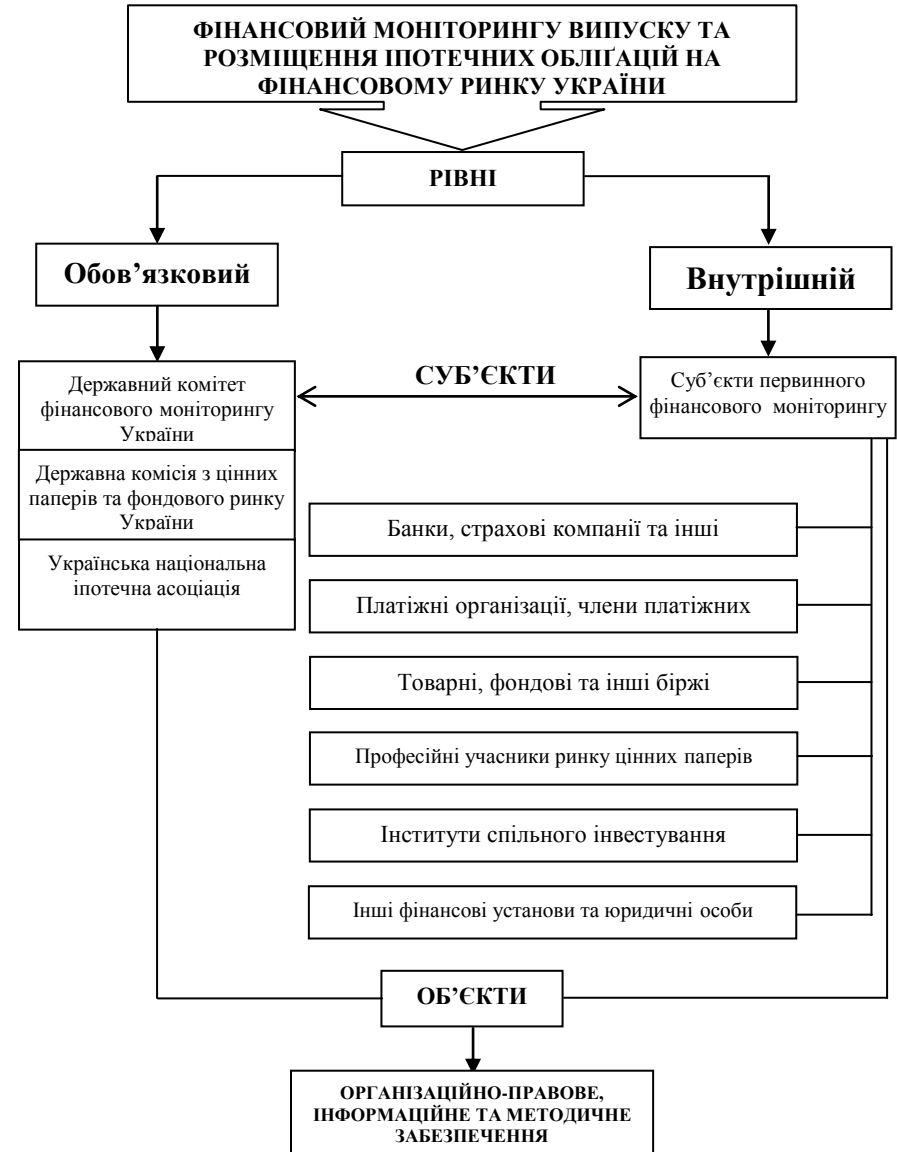

Рис. 1. Складові фінансового моніторингу випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку України*.

*Розроблено особисто автором.

Стимулами для цього послужать: вдосконалення законодавчого забезпечення з питань нагляду за фінансовими ринками; уніфікації та гармонізація регулювання банківського та небанківського сегментів фінансової системи; стандартизація системи обліку та аудиту; набуття Національним банком України статусу акціонера Банку міжнародних розрахунків, що дозволило б одержати короткотермінові кредити у період фінансових криз чи потрясінь;

2) відповідальність за безпосередній пруденційний нагляд банківської системи закріпити за Національним банком України (НБУ), як це передбачено у більшості європейських країн (Австрія, Греція, Іспанія, Італія, Кіпр, Німеччина тощо), а також Болгарії та Румунії;

3) відокремлення Департаменту аудиту НБУ як особливого структурного підрозділу, підпорядкованого безпосередньо Раді директорів (досвід Великобританії), що посилить його незалежність;

4) збереження капіталу всередині країни шляхом регулювання діяльності іноземних банків в Україні (особливо після порушення стабільності національної банківської системи);

5) утворення фінансового інституту, відповідального за страхування депозитів (досвід США);

6) перекладення частини повноважень щодо моніторингу економічних процесів на громадські та нефінансові організації (нотаріуси, аудитори), Асоціацію українських банкірів.

Кожен учасник іпотечних відносин проводить на локальному рівні спостереження за якістю та результатами своєї діяльності згідно з Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу учасниками ринку цінних паперів” від 4.10.2005 р. за № 538 [6].

До об'єктів належать емітенти іпотечних облігацій та показники ефективності використання останніх, до яких відносимо дохідність купонну, поточну та дохідність до погашення; коефіцієнт дисконтування; дюрацію; рівень ліквідності тощо

Не менш важливу роль при проведенні фінансового моніторингу відіграє є його організаційно-правове, інформаційне та методичне забезпечення.

Сукупність розробленого і прийнятого законодавства з питань регламентування операцій з іпотечними цінними паперами, регулювання діяльності контрагентів іпотечних відносин, а також основ функціонування національного фінансового ринку утворюють

нормативно-правове забезпечення зазначеного процесу. Інформаційним підґрунтям є внутрішні та зовнішні дані (кількісні та якісні характеристики випуску цінних паперів загалом та іпотечних облігацій, зокрема; оцінка ефективності їх використання з метою залучення фінансового капіталу; тенденції розвитку зазначеного сегмента ринку цінних паперів; позиції конкурентів тощо). Безумовно, важливу роль при цьому відіграє вибір технології проведення моніторингу, визначення основних груп показників, які чинять позитивний та негативний вплив на операції щодо випуску, розміщення та ефективності використання іпотечних облігацій, а також розробка алгоритму випуску та розміщення останніх, тобто методичне забезпечення (рис. 2).

Перш ніж проводити будь-які операції з цінними паперами, суб'єкту фінансового ринку слід здійснити аналіз первинної інформації, а саме: тенденції розвитку ринку цінних паперів, насиченість ринку фінансовими інструментами, присутність інституційних інвесторів, позиції конкурентів, можливості виходу на зазначений ринок. Після цього, необхідно оцінити внутрішній потенціал, рівень фінансової безпеки, рівень професійної підготовки працівників, імовірність державної підтримки (гарантій). Особливу увагу слід приділити тим, показникам, що виявляють імовірність настання кризових подій та розробки заходів щодо їх уникнення чи мінімізації негативних наслідків. При цьому враховуються тактика та стратегія діяльності суб'єкта іпотечних відносин.

Наступний етап – розробка та порівняння можливих результатів випуску та вибір найефективнішого (випуск та розміщення іпотечних облігацій), що забезпечує диверсифікацію діяльності емітента та розширення позиції на ринку. Якщо для суб'єкта іпотечних відносин залучення фінансових ресурсів шляхом сек'юритизації іпотечних кредитів не є доцільним, то проводиться коригування проведеної раніше оцінки внутрішнього потенціалу, що знову повертає до вибору альтернативних варіантів. Відповідно, на кожному з етапів розвитку емітента механізм фінансового моніторингу слід удосконалювати залежно від уточнення стратегії діяльності.

Провідну роль при забезпеченні моніторингу випуску та розміщення іпотечних облігацій займає організаційне забезпечення, тобто сукупність професійно підготовлених фахівців аналітичного спрямування. Їх зосереджують в усіх структурних підрозділах суб'єкта іпотечних відносин з метою формування прозорого потоку інформації щодо тенденцій розвитку

об'єкта спостереження та оцінки проведення тих, чи інших змін напрямів діяльності чи стратегії загалом.

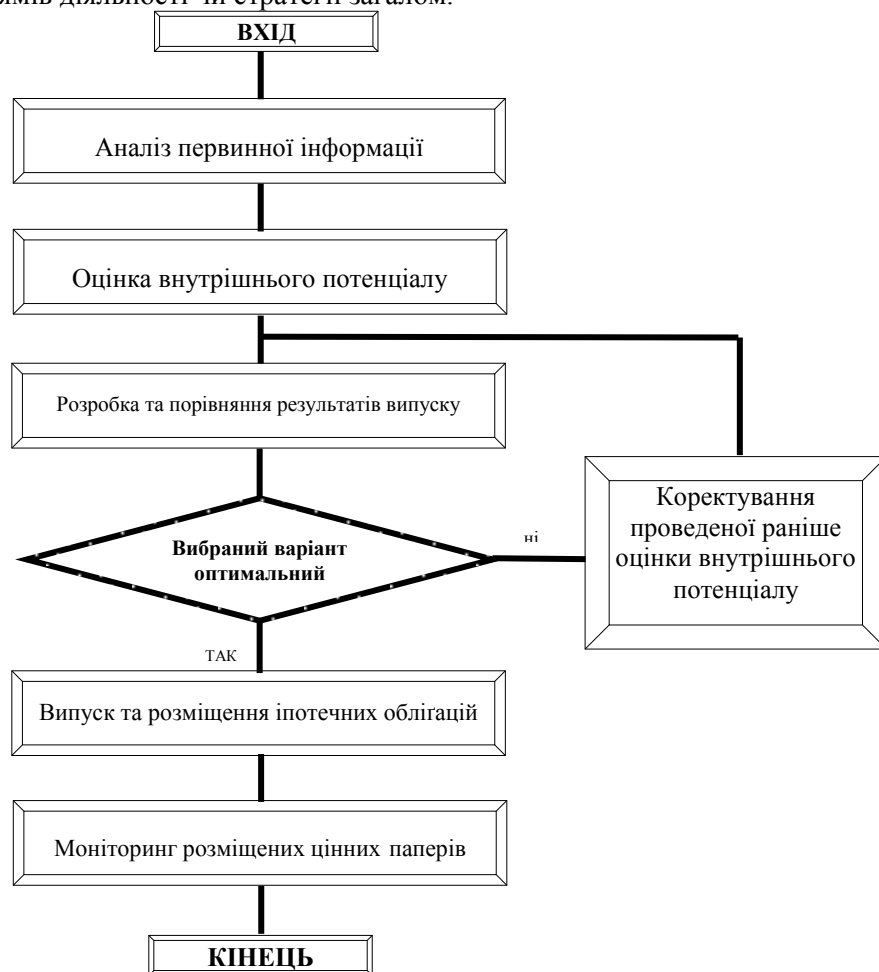

Рис. 2. Алгоритм випуску та розміщення іпотечних облігацій в Україні*.

*Розроблено особисто автором.

Особливої актуальності організаційне забезпечення набуває в умовах динамічних змін, у результаті чого фінансовим установам

доводиться адаптуватися до зовнішніх умов. При цьому модифікуються цілі емітентів іпотечних цінних паперів та параметри функціонування.

Висновки. В результаті проведеного дослідження приходимо до таких висновків та узагальнень:

по-перше, в умовах глобалізації та трансформації економічних систем посилюється роль моніторингу ринку цінних паперів, в тому числі й для окремого сегмента – ринку іпотечних цінних паперів.

По-друге, елементами фінансового моніторингу згаданих операцій з іпотечними операціями в Україні є суб'єкти, об'єкти, нормативно-правове, організаційне, методичне та інформаційне забезпечення, а також його проводять на двох рівнях – обов'язковому та внутрішньому. В сукупності вони утворюють механізм фінансового моніторингу випуску та розміщення іпотечних облігацій на фінансовому ринку України.

По-третє, основою зазначеного процесу є система показників ефективності використання іпотечних облігацій з метою залучення фінансових ресурсів та фінансового потенціалу емітента, рівня його фінансової безпеки.

Подальші наукові дослідження слід спрямувати на розробку та застосування новітніх інструментів та технологій на іпотечному ринку України.

Список літератури:

1. Едрінова В. Система показателів моніторингу устойчивости региональной финансовой системы / В. Едрінова, А. Кавинов // Финансы и кредит. – 2005. – № 19. – С.4–12.
2. Галіцин В. Системи моніторингу [м-я] / В. Галіцин. – К.:КНЕУ, 2000. – 231 с.
3. Плисецкий Д. Система моніторингу фінансового сектора економіки / Д. Плисецкий // Банковское дело. – 2004. – № 9. – С. 6–11.
4. Устенко С. Використання моніторингу і контролінгу при реалізації рейтингового управління економічним об'єктом / С. Устенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 11. – С. 101–107.
5. Шатковська-Шморгай В. Принципи формування та місце моніторингу в стратегії управління валютним ризиком в банках / В. Шатковська-Шморгай // Економіка і регіон. – 2008. – № 4 (19). – С. 119–123.
6. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України „Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу учасниками ринку цінних паперів” від 4. 10. 2005 р. за № 538 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ssmc.gov.ua/\(S\(z2s01e55ssyxet55wzfon_hyv\)\)/User_Files/File/.../4.doc](http://www.ssmc.gov.ua/(S(z2s01e55ssyxet55wzfon_hyv))/User_Files/File/.../4.doc). – Назва з екрану.